

Satakunnan ympäristökasvatusohjelma kouluille

Sisältö

Hankkeen taustaa	3	Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	14
Luontopäivä esikouluun	4		
Luontopäivä 1. luokalle	6	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	14
Luontopäivä 2. luokalle	8	Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014	15
Luontopäivä 3. luokalle	9		
4. luokan retkipäivä suolle	11	Perusopetuksen arvoperusta	15
5. luokan luontoretkipäivät	12	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	15
6. luokan luontoretkipäivät	13	Luontokoulu Tikankolon luontopäivien turvallisuussuunnitelma	17

Hankkeen taustaa

Luontokoulu Tikankololle myönnettiin kesällä 2022 **'ympäristöministeriön hallinnonalan ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustus'**. **Avustuksen myönsi Keski-Suomen ELY-keskus.**

Hankkeen tavoitteena on ollut luoda suunnitelmallista ympäristökasvatustoimintaa Keski- ja Etelä-Satakunnan alueelle. Hankkeen aikana tehtyä ympäristökasvatussuunnitelmaa on testattu eri-ikäisten oppilasryhmien kanssa.

Ilman kattavaa lasten ja nuorten ympäristökasvatusohjelmaa toiminta on usein hajanaista ja riippuvaista yksittäisen opettajan aktiivisuudesta ja luontosuhteesta. Lasten luontotoiminnan, jolloin lähdetään todelliseen luontoympäristöön; metsään, kallioille, suolle, vesistöjen ääreen, on oltava itseisarvo. Koulun tärkeänä tehtävänä on tarjota tasa-arvoiset mahdollisuudet tällaiseen toimintaan kaikille lapsille.

Ympäristökasvatusohjelman rakentamisessa on huomioitu Opetussuunnitelman 2016 painotukset luontosuhteen syntymiselle ja kestävän elämäntavan omaksumiselle.

Tärkein tavoite hankkeessa on lasten luontosuhteen vahvistaminen ja tätä kautta syntyvä ympäristövastuullisuus. Vahvan luontosuhteen syntyminen lapsuudessa antaa eväitä loppuelämään.

Keskeiset tavoitteet ympäristökasvatusohjelmassa ovat lisäksi ulkona oppimisen vakiinnuttaminen koulujen ympäristökasvatuksessa sekä aktiivisen luontotoiminnan aikaansaamat moninaiset terveyshyödyt.

Hankkeen kautta otetaan käyttöön runsas ja monipuolinen eri tahojen kokoama ja tuottama ympäristökasvatus- ja kestävän kehityksen -materiaali.

Tällä tavoin hyödynnetään jo olemassa olevia hyviä toimintatapoja ja materiaaleja koulujen luonto- ja retkipäivien toteutuksessa. Hankkeen vaikutuksena on kiertävän ympäristökoulukonseptin ja -toiminnan vakiinnuttaminen osaksi koulujen toimintaa Keski- ja Etelä-Satakunnan alueella.

Satakunnan ympäristökasvatusohjelma kouluille on koostettu Luontokoulu Tikankolon toimesta suunniteltujen valmiiden luonto- ja retkipäiväohjelmien pohjalta.

Luonto- ja retkipäivien toteutuksessa keväällä 2023 oli mukana 12 ryhmää esikoulusta alakoulun kuudenteen luokkaan.

Luontopäivä esikouluun

Ilo kasvaa ulkona
AISTIKORTIT

Luontoa kaikilla aisteilla!

20 tehtäväkorttia
varhaiskasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen

*”Luonto on ihmeellisen ihana kuunnellen,
katsellen, haistellen, maistellen ja
tunnustellen.”*

<https://ilokasvaaulkona.fi/materiaalit/>

Tutustuminen ja luontopäivän ohjelman aloitus

Nimilaput valmiiksi -> Laput ovat valmiiksi kirjoitettuja ja laminoituja ja niiden takana on Tikankolon logo. Toisella puolella lukee *”Minä olen ...”*

Jaetaan nimilaput ja samalla jokainen saa valita itselleen yhden eläinkortin maasta.

Käydään nimet läpi ja samalla myös valitut eläimet:

”Kuka sinä olet ja mikä eläin sinulla on?”

Tämän jälkeen mietitään yhdessä vielä eläinten ominaisuuksia.

”Millä näistä eläimistä on mielestäsi pisin häntä?”

Alkuleikki:

Karhu nukkuu (Ilo kasvaa ulkona – kortit)

Käytetään samoja eläinkortteja kuin tutustumisessa.

Turvapaikkana ovat nauhalla merkityt puut.

Etsi ääniparit (Ilo kasvaa ulkona – kortit)

Etsitään ensin piilotetut rasiat metsästä. ”Kun löydät rasian, jää paikallasi odottamaan. Kuuntele vain hiljaa itseksesi, millainen ääni rasiasta kuuluu, kun ravistat sitä.”

Kun kaikki ovat löytäneet rasiansa, lähdetään etsimään paria, jolla on samanlainen ääni kuin itsellä.

Kun pari on löytynyt, kokoonnutaan lähtöpaikalle. Kukin pari esittelee oman ’äänensä’ ja käydään yhdessä läpi, mitä luontoon liittyviä asioita rasioissa mahtaa olla sisällä.

Kaukoputki kevätseurantaan (LYKE - verkoston rastipolku)

<https://www.luontokoulut.fi/rastipolku2020/>

Lapset saavat talouspaperirullasta tehdyn kaukoputken itselleen.

Kosketa puuta & luupittelua (LUONTO-LIITTO)

Kuusen runko on karhea, mutta jäkälä on pehmeää. Sammaleeseen voi upottaa sormet.

Havaintotehtävä:

Jokainen osallistuja valitsee tutkittavakseen yhden puun (mänty, kuusi tai lehtipuu).

- Ohjaa lapsi tunnustelemaan ja haistelemaan puun runkoa ja havainnoimaan sen muotoja. Tärkeintä on huomioida tuntemuksia ja värejä.
- Jaa osallistujille luupit tai suurennuslasit ja näytä, miten niillä voi tutkia puuta.
- Jos luuppeja ei käytetä, jatketaan puun tutkimista muilla tavoilla. Puuta voi esimerkiksi tunnustella silmät kiinni ja auki. Käsillä voi muodostaa leikkikortit, joiden avulla voi tarkastella puun runkoa tai

oksia. Puuta voi halata.

- Lisäksi voidaan tutkia ympäristön kasvillisuutta ja kurkistella, miten korkealle puu ulottuu.

Lopuksi tehdään **Kuuntele puuta – tehtävä** (LUONTO-LIITTO) ja samalla rauhoitetaan ennen pois lähtöä.

Havaintotehtävä:

- Pyydä lasta olemaan oman puun alla hiljaa esimerkiksi puuhun nojaten (istuen tai seisten) ja kuuntelemaan ympäristöä.
- Lapsi pitää silmiään kiinni. Puuta voi myös koskettaa kädellä.

Hiljainen piiloleikki (vaihtoehtona edelliselle)

Yksi leikkijöistä menee piiloon, kun joku hänet löytää, löytäjä jää hiljaa samaan piiloon. Lopuksi ollaan kuin ’sillit suolassa’.

Loppuleikki:

Eliöiden pyydystys (#ULKOUUOKKA)

Ripustetaan voimaeläimet jonnekin metsään/koulun pihaan. Näitä eläimiä käytetään tässä leikissä.

Luonto kutsuu seikkailuun (WWF)

Syö kaveri – leikki, Lohi, karhu ja hyttynen (vrt. kivi - paperi - sakset)

Oletko leikkinyt kivi – sakset – paperi - leikkiä?

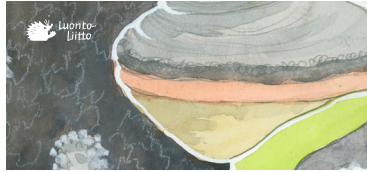
Tämä muistuttaa sitä.

Aloittakaa keksimällä omat käsimerkit lohelle, karhulle ja hyttyselle (esimerkiksi pyrstön heilutus, karhun kynnet ja hyttysen piikki). Asettukaa vastakkain kahteen joukkueeseen. Kumpikin joukkue sopii keskenään, mitä merkkiä näyttää. Lohi syö hyttysen, karhu syö lohen ja hyttynen syö karhun – tai ainakin imee sen verta. Häviäjät lähtevät juoksemaan karkuun ja voittajat yrittävät ottaa heidät kiinni. Kiinnijääneet vaihtavat joukkuetta ja leikki loppuu, kun kaikki ovat samassa joukkueessa.

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

Luontopäivä

1. luokalle

Toim. Malva Green, Sini Heikkilä, Marjo Soulantto ja Milla Tuormaa

Kosketa puuta, maista mustikkaa
– Luontopolku lapsille

*Kosketa puuta, maista
mustikkaa – luontopolku
(LUONTO-LIITTO)*

Alkuleikki:

Voimaeläin (#ULKOUKUOKKA)

Jokainen saa valita itselleen mieleisen eläimen ja miettiä, miksi juuri tuo eläin on 'Minun voimaeläimeni'.

Esim. hirvi on voimaeläimeni, koska sillä on niin komeat sarvet.

Lapset voivat kertoa, minkä vahvuuden he tältä eläimeltä itselleen haluaisivat: ketulta oveluutta, karhulta voimaa, oravalta ketteryyttä, jänikseltä nopeutta. Voimaeläin suoja lasta koko metsäretken ajan.

Jokainen esittelee ensin itsensä ja sitten oman voimaeläimensä. Jos haluaa, voi perustella, miksi valitsi juuri tuon eläimen.

Nimilaput ovat valmiiksi kirjoitettuja ja laminoituja ja niiden takana on Tikankolon logo.

Etsi lajeja (LUONTO-LIITTO)

- tutkimustehtävä lajikorttien avulla, voidaan toimia pareittain
- kun laji on löytynyt, käydään vaihtamassa uusi kortti
- kierretään vielä lopuksi yhdessä katsomassa löydettyjä lajeja ja laitetaan tarkastelun ajaksi kehykset lajin ympärille

Kosketa puuta & luupittelua (LUONTO-LIITTO)

Havaintotehtävä:

Kuusen runko on karhea, mutta jäkälä on pehmeää. Sammaleeseen voi pottaa sormet.

Jokainen osallistuja valitsee tutkittavakseen yhden puun (mänty, kuusi tai lehtipuu).

- Ohjaa lapsi tunustelemaan ja haistelemaan puun runkoa ja havainnoimaan sen muotoja. Tärkeintä on huomioida tuntemuksia ja värejä.
- Jaa osallistujille luupit tai suurennuslasit ja näytä, miten niillä voi tutkia puuta.
- Jos luuppeja ei käytetä, jatketaan puun tutkimista muilla tavoilla. Puuta voi esimerkiksi tunnustella silmät kiinni ja auki. Käsillä voi muodostaa leikkikiikarit, joiden avulla voi tarkastella puun runkoa tai oksia. Puuta voi halata.
- Lisäksi voidaan tutkia ympäristön kasvillisuutta ja kurkistella, miten korkealle puu ulottuu.

Lapset tutkivat luupilla vapaasti, miltä luonnon pienien yksityiskohdat näyttävät.

Lahopuu (LYKE - verkoston rastipolku)

<https://www.luontokoulut.fi/rastipolku2020/>

Etsi lahopuu, eli pystyyn kuollut puu tai jo maahan kaatunut lahopuu, ja ota se tutkimuskohteeksi. Löydätkö tikan tekemiä koloja? Onko kaarna irronnut ja löydätkö paljaassa rungossa kaarnakuoraisen jälkiä? Löydätkö hyönteisiä tai muita pieneliöitä? Löydätkö kääpiä, eli puussa kasvavia sieniä? Kasvaako puussa jäkälä tai sammalia? Huomasitko, että vaikka puu on kuollut, se on täynnä elämää?

Välileikki:

Kuka syö kenet – leikki (LUONTO-LIITTO)

- ravintoketjuhippa

Lopuksi tehdään 'Kuuntele puuta' – tehtävä ja samalla rauhoitetaan ennen pois lähtöä. (LUONTO-LIITTO)

Havaintotehtävä:

- Pyydä lasta olemaan oman puun alla hiljaa esimerkiksi puuhun nojaten (istuen tai seisten) ja kuuntelemaan ympäristöä. • Lapsi pitää silmiään kiinni. Puuta voi myös koskettaa kädellä.

Loppuleikki:

Eliöiden pyydystys (#ULKOUKUOKKA)

Ripustetaan voimaeläimet jonnekin metsään/koulun pihaan. Näitä eläimiä käytetään tässä leikissä.

Luonto kutsuu seikkailuun (WWF)

Syö kaveri – leikki, Lohi, karhu ja hyttynen

(vrt. kivi-paperi-sakset)

Oletko leikkinyt kivi – sakset – paperi -leikkiä? Tämä muistuttaa sitä. Aloittakaa keksimällä omat käsimerkit lohelle, karhulle ja hyttyselle (esimerkiksi pyrstön heilutus, karhun kynnet ja hyttysen piikki). Asettukaa vastakkain kahteen joukkueeseen. Kumpikin joukkue sopii keskenään, mitä merkkiä näyttää. Lohi syö hyttysen, karhu syö lohen ja hyttynen syö karhun – tai ainakin imee sen verta. Häviäjät lähtevät juoksemaan karkuun ja voittajat yrittävät ottaa heidät kiinni. Kiinnijääneet vaihtavat joukkuetta ja leikki loppuu, kun kaikki ovat samassa joukkueessa.

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

Luontopäivä

2. luokalle

#ULKOLUOKKA-lajikortit,
lajituntemus vahvistaa
luontosuhdetta

<https://ulkoluokka.fi/materiaalit/>

"Lajituntemus vahvistaa luontosuhdetta. Luonnossa on mukavampi kulkea, kun siellä tulee vastaan tuttuja, eikä metsä ole vain "vihreää mössöä". Uusista lajihavainnoista saa olla innoissaan."

"Nimien opetteluun lajikorttien kanssa tehtävät leikit ovat hauska tapa. Leikkien lajit tulevat lapsille tutuiksi, eikä lajiopetuksesta tule kaapissa vaanivaa mörköä."

Oman nimilapun etsiminen (**nimet on kirjoitettu eri väreillä, tämän perustella muodostetaan myöhemmin ryhmät**) lähialueelta n. 50 m ja nimilappujen kanssa samasta paikasta löytyy muutama kasvi- ja eläinkortti. Korteissa on naru kaulaan ripustusta varten. Nimilapun toisella puolella on Luontokoulu Tikankolon logo.

Kokoonnutaan isoon piiriin. Kukin esittelee itsensä ja kertoo/näyttää, mitkä eläin- ja kasvikortit hänellä on.

Ryhmitellään lajikortit omille alustoilleen, joissa on ryhmän nimi esim. 'Kalat' ja ko. ryhmästä yksi esimerkkilaji valmiina.

Ryhmät ovat:

- kasvit
- isot nisäkkäät (kerro nisäkkään tunnusmerkki, karvapeite, iso nisäkäs -> sinun kokoisesi tai suurempi eläin)
- pienet nisäkkäät (kerro nisäkkään tunnusmerkki, karvapeite)
- kalat
- hyönteiset

Kolmen lapsen ryhmissä kokoonnutaan jonkin lajiryhmän luo. Ryhmä pohtii yhdessä, mitä yhteistä on tuon ryhmän eliöillä ja onko jokin eliö, mikä ei kuulu juuri tähän ryhmään. Joka ryhmän kohdalla on valmiit kysymykset, joita lapset pohtivat oman eliöryhmänsä osalta.

Esim. Osaatko nimetä jonkin kalan tunnusmerkin?

Välituntileikki:

Kuka syö kenet -leikki (LUONTO-LIITTO) tai **Ravintoketjuhippa** (#ULKOLUOKKA)

Luupittelu

Kuusen runko on karhea, mutta jäkälä on pehmeää. Sammaleeseen voi upottaa sormet.

- salapoliisitehtävä; etsitään ötököitä löytyy puiden rungoilta, lahopuista, lahoavista kannoista ym.
- tutki jäkälää, ohjaaja näyttää mallin jäkälästä.
- tutkitaan, kasvaako puun oksilla jäkälää, entä rungolla sammalta (Miltä sammal näyttää ja miten se eroaa jäkälästä?)

Lapset tutkivat luupilla vapaasti, miltä luonnon pienpienet yksityiskohdat näyttävät.

Lahopuu (LYKE - verkoston rastipolku)

<https://www.luontokoulut.fi/rastipolku2020/>

Etsi lahopuu, eli pystyyn kuollut puu tai jo maahan kaatunut lahopuu, ja ota se tutkimuskohteeksi. Löydätkö tikan tekemiä koloja? Onko kaarna irronnut ja löydätkö paljaassa rungossa kaarnakuoriaisen jälkiä? Löydätkö hyönteisiä tai muita pieneliöitä? Löydätkö

kääpiä, eli puussa kasvavia sieniä? Kasvaako puussa jäkälää tai sammalia? Huomasitko, että vaikka puu on kuollut, se on täynnä elämää?

Ötököitä luonnonmateriaaleista

Pohjana voi olla esim. jäkälä, joka on ötökän "vartalo"

<https://www.luontokoulut.fi/materiaalit/otokoita-luonnonmateriaaleista-2/>

Loppuleikki:

Eliöiden pyydystys (#ULKOLUOKKA)

Leikissä on alussa käytetyt lajikortit.

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

Luontopäivä

3. luokalle

Ihmeellinen luonto
– Luonnonkirjoja
perusopetukseen

<https://vihrealippu.fi/luonnonkirjo/>

Luonnon monimuotoisuus on elämän ehto

Tätä voi verrata vaikka ihmisten eri ammatteihin yhteiskunnassa: tarvitsemme maanviljelijöitä, jätteenkuljettajia, lastenhoitajia, opettajia, lääkäreitä, myymälätyöntekijöitä ja lukuisia muita ammattilaisia, jotta yhteiskuntamme toimii. Jos jokin näistä ammattiryhmistä lakkaisi olemasta, yhteiskunnan toiminta häiriintyisi. ”Mitä, jos esim. poliiseja ei olisi ollenkaan?” Samoin toimii luonnon monimuotoisuus, josta myös me ihmiset olemme täysin riippuvaisia.

Luonto on itsessään arvokas

Meillä ihmisillä tuppaa ajattelu pyörimään oman napamme tai ainakin lajimme ympärillä, mutta on tärkeää ymmärtää luonnon itseisarvo, joka ei ole ihmisen tarpeista riippuvainen. Luonnon monimuotoisuus on siis tärkeää luonnon itsensä vuoksi. Yhtä lailla kukin meistä ihmisistä on arvokas sellaisenaan kuin me olemme.

Ihminen on riippuvainen luonnonkirjosta

Vaikka monimuotoisuus on arvokasta itsessään, on hyvin tärkeää ymmärtää luonnonkirjon mittaamaton merkitys myös ihmisille. Tämä edistää motivaatiota toimia luonnonkirjoa vaalien ja suojellen. Aivan kuten kaikki muukin maapallon elämä, me ihmiset olemme riippuvaisia monimuotoisesta luonnosta. Luonnon monimuotoisuus takaa meille muun muassa näitä asioita:

- **happi:** Vihreät kasvit tuottavat happea, joka on elinehto niin meille ihmisille kuin suurelle osalle muitakin eliöitä.
- **puhdas makea vesi:** Monimuotoiset ekosysteemit, esimerkiksi kosteikot ja harjut suodattavat sadeveden puhtaaksi pohjavedeksi.
- **ravinto:** Kasvit, sienet ja eläimet, joita syömme. Lisäksi useat satokasveistamme tarvitsevat hyönteisiä pölytykseen.
- **ravinteikas maaperä:** Maaperän pieneliöt muuttavat kuollutta orgaanista ainesta, esimerkiksi pudonneita lehtiä, ravinteikkaaksi mullaksi ja pitävät näin maaperän viljavana.
- **lääkkeet:** Monet käyttämämme lääkeaineet on alun perin löydetty esimerkiksi kasveista ja edelleen uusia lääkeaineita etsitään luonnosta. Lisäksi yli puolet maailman väestöstä on suoraan riippuvaisia perinteisestä, täysin luonnonympäristöihin nojaavasta lääketieteestä.
- **hyvinvointi:** Monimuotoisessa luonnossa oleilun on tieteellisestikin todettu virkistävän ja rentouttavan ihmisiä sekä vähentävän allergioita ja tulehdussairauksia. Monimuotoiset luonnonympäristöt ovat myös tärkeitä leikki-, retkeily- ja harrastuspaikkoja.
- **raaka-aineet:** Luonnon monimuotoisuus tuottaa

meille lukuisia tarvitsemiamme raaka-aineita, muun muassa puutavaraa ja tekstiilikuituja.

- **kulttuuriset arvot:** Luonnonkirjolla on läpi ihmisten historian ollut erottamaton rooli kulttuurillemme. Luonnonkirjon kauneus, maisemien ja eri lajien kulttuuriset merkitykset (esim. kansalliseläimet ja sadut) rikastuttavat kulttuuriamme tänäkin päivänä.

Metsä-tarina

https://vihrealippu.fi/wp-content/uploads/2020/12/Lajit-rinat_perusopetukseen.pdf

Luonnonkirjo Power Point -esitys

TIESITKÖ?

Kuusen pihkaa on käytetty iät ja ajat monenlaisiin asioihin, esimerkiksi haavojen hoitamiseen. Kuusen oksien päihin keväällä kasvavat uudet versot, kerkät taas ovat terveellistä herkkua, joita voi syödä sellaisenaan tai tehdä niistä vaikka kuusenkerkkäsiirappia.

Piirtäkää kuva siitä, miten tarinan eliöt – kuusi, mustavahakas, mustikka ja hömötiainen – ovat yhteydessä toisiinsa. Kukin voi piirtää oman kuvan tai voitte tehdä yhden ison kuvan yhdessä.

Suojelemme todennäköisemmin sitä, mikä on meille tuttua ja minkä arvon ymmärrämme. Kun lajit ja erilaiset elinympäristöt tulevat tutuiksi ja tärkeiksi, kasvaa halu suojella niitä.

Etsi lajeja (LUONTO-LIITTO)

Mikroskooppinen maailma

Tavoitteena näyttää lapsille, miltä maailman pienempien yksityiskohdat näyttävät.

- tutkimustehtävä lajikorttien avulla, voidaan toimia pareittain
- kuvataan laji iPadilla
- tutkitaan ja kuvataan lajia Easi-Scope-mikroskoopilla
- kierretään vielä lopuksi yhdessä katsomassa löydettyjä lajeja ja laitetaan tarkastelun ajaksi kehykset lajin ympärille

Ravintoketjuhippa (#ULKOLUOKKA-kortit)

Mietitään leikin jälkeen, miten lajit ovat riippuvaisia toisistaan.

Oma luontopaikkani

Tämä harjoitus sopii hyvin ulkona tehtävän opetustuokion alkuun tai loppuun, sillä sen tavoitteena on herkiä ympäristölle ja rauhoittua luontoa havainnoiden.

1. Sovitaan kokoontumispaikasta, jonne harjoituksen lopuksi palataan äänimerkistä. Kukin saa tämän jälkeen etsiä kokoontumispaikan läheltä näköetäisyydeltä paikan, joka jollakin tavalla kutsuu juuri nyt. Tärkeää on, että kukin etsii oman paikan, niin että kaikilla on mahdollisuus tarkkailla ja aistia ympäristöä aivan rauhassa ja hiljaa.
2. Kun paikka on löytynyt, kaikki saavat olla hetken hiljaisuudessa valitsemassaan paikassa ja havainnoida ympäröivää luonnonkirjoa eri aistein: mitä ääniä kuuluu, mitä näet, havaitsetko hajuja, miltä asiat ympärilläsi tuntuvat? Paikan aistiminen voi kestää esimerkiksi 5 minuuttia.
3. Kun ohjaaja antaa sovitun äänimerkin, kaikki tulevat kokoontumispaikkaan takaisin. Omassa luontopaikassa tehtyjä havaintoja voidaan tämän jälkeen jakaa yhdessä tai voidaan jatkaa suoraan seuraaviin harjoituksiin.

Luonnon monimuotoisuus -kampanja

Yksi tärkeä vaikuttamisen keino on tiedon levittäminen. Erilaiset kampanjat toimivat yhtenä hyvänä tapana levittää tietoa. Kampanja voi olla esimerkiksi oppilaiden valokuva- tai taidenäyttely luonnonkirjosta tietoisuuden kera kunnan kirjastossa.

Kansalaistiede ja –havainnointi

Kevätseuranta 3. luokan oppilaille, iNaturalist -sovellus ja tietokanta

Kätevä tapa kerätä havaintoja on erilaiset mobiilisovellukset, joista saa samalla apua lajintunnistukseen. Esimerkiksi iNaturalist -sovelluksella voi älypuhelimella tai tabletilla tunnistaa lajeja ja kirjata ne saman tien iNaturalist Suomi -tietokantaan, josta tutkijat saavat havaintotiedot käyttöönsä.

http://kevatseuranta.fi/wp-content/uploads/2022/01/kevattuuli2022_web.pdf

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

4. luokan retkipäivä suolle

Salaperäinen suo,
vierailu suolla

SYKLIN Ulkoluokan ihmeet- koulutussarja:
Salaperäinen suo – Koulutus opettajille
Kouluttajat: Satu Jovero & Ulla Myllyniemi/ SYKLI

SUO on oleellinen osa SUOMEA

Olipa kerran Suomi, joka vapautui jäästä, mutta upposi suohon! Kun jääkausi väistyi Suomen yltä, alta paljastui ruhjoutunut maa täynnä kalliosirroksia ja murtumia. Sulamisvesien myötä pinnan muodot täyttyivät vedellä. Vähitellen maan paljastuessa alkoi myös soiden muodostuminen. Nyt 10 000 vuotta myöhemmin, suot ovat olennainen osa suomalaista maisemaa. Suot ovat Suomen toiseksi yleisin elinympäristötyyppi. Alun perin kolmasosa maamme pinta-alasta, lähes 10 miljoonaa hehtaaria, on kuulunut soille. Suo on niin perisuomalainen luonnonelementti, että se esiintyy isänmaamme

nimessäkin. Ja mikä tärkeintä - suolla on ollut maamme historiassa suuri merkitys!

Erilaiset suotyypit; esimerkkeinä **korpi, räme, neva ja letto**

Suolla selviytyminen – suolajiston ihmettelyä

Hapan – happamampi – ja rakkasammal!

Suota ei olisi ilman rakkasammalia! Rakkasammalkasvusto pidättää vettä pesusienien tavoin. Sammalmättäät kykenevät sitomaan itseensä uskomattoman määrän vettä ja hillitsevät siten esim. tulvien syntymistä.

Rakkasammalet myös hajoavat hitaasti, mikä on osasyynä siihen, että ne kasvaessaan kertyvät paksuiksi turvekerroksiksi (=suon rakenne).

Koulussa ryhmä tutustuu etukäteen suoteemaan.

- a. suon eläimet ja hyönteiset
- b. soiden sammalet
- c. suon marjat (mustikka, puolukka, variksenmarja, juolukka, karpalo)
Suon marjat ovat koottuna yhteen tauluun. Taulu on luokassa esillä ennen retkeä ja siitä voidaan vertailla näitä marjoja.
Kuvat ovat #ULKOLUOKKAKORTEISTA.
- d. suon kasvit ja tuoksut (suopursu, kanerva, suokukka, vaivero)

Suon kasvit ovat kuvattuna yhdessä kuvataulussa, kuvat ovat #ULKOLUOKKAKORTEISTA.

Taulu on luokassa esillä ennen retkeä ja siitä voidaan opetella suon kasveja.

Suon tuntee suon tuoksusta. Tunnusomaisin tuoksu tulee suopursusta.

Suo - tarina

https://vihrealippu.fi/wp-content/uploads/2020/12/Lajitarinat_perusopetukseen.pdf

Oppilaat tekevät tarinan pohjalta piirroksen tai ison, yhteisen ryhmätyön. Kukin tekee siihen jonkin suolla elävän ja kasvavan eliön.

Suokukko ja kihokki - suon salaperäiset asukit.

Kihokki on erityisen kiinnostava suokasvi. Miksi?

Ohjaaja lähettää opettajalle etukäteen tietoa Puurijärvi - Isosuosta. Kyseessä on kansallispuisto. Suomessa on yhteensä 40 kansallispuistoa.

Tutkimusretkellä LUONNOSSA (WWF)

RETKELLÄ SUOLLA -osio

TUTUSTUTAAN SUOHON -tehtävät

Tehtävämoniste on suoretkellä mukana.

Oppilaat voivat kirjoittaa vastaukset taukopaikoilla. Tehtävämoniste on laminoitu ja mukana on tussi kirjoittamista varten. Toimitaan pareittain tai kolmen oppilaan ryhmissä.

TUTKITAAN SUOTA -tehtävät

KASVI- JA ELÄINTUTKIMUKSIA -tehtävät

Kanervakasvi – bingo

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

5. luokan luontoretkipäivät

Jokamiehenoikeudet ja Pedagogiset pihapelit

<https://www.suomenlatu.fi/vaikuta/jokamiehenoikeudet-2>

(SUOMEN LATU)

Ryhmäytymistehtävät

Lännen nopein:

Seisotaan piirissä. Yksi osallistuja jää piirin keskelle. Keskellä olija osoittaa jotakuta piirissä ja sanoo tämän nimen, jolloin osoitettu henkilö menee nopeasti kyykkyy. Mainitun henkilön oikealla ja vasemmalla puolella olevat osallistujat puolestaan kääntyvät osoittamaan toisiaan ja yrittävät sanoa toistensa nimen mahdollisimman nopeasti. Se, kumpi sanoo nimen hitaammin tai väärin, vaihtaa paikkaa piirin keskellä olevan osallistujan kanssa. Jos keskellä olijan ensiksi osoittama henkilö ei hoksaa mennä

kyykkyy ennen kuin tämän vierustoverit osoittavat toisiaan, siirtyy hän keskelle.

Pallon tai lankakerän heitto:

Heitetään palloa piirissä osallistujalta toiselle. Kun pallo on itsellä, kerrotaan oma nimi ja jotain muuta itsestä (esim. mitä on tehnyt kesällä). Kun pallo on käynyt kaikilla, kierrätetään se vielä takaisinpäin samaa reittiä siten, että jokainen heittää pallon sille, jolta on sen ensimmäisellä kierroksella saanut. Samalla yritetään muistaa kyseisen henkilön nimi. Pallon sijasta harjoituksessa voi heittää myös lankakerää, jolloin piirin keskelle muodostuu verkko, joka sitten puretaan.

Jokamiehenoikeudet lyhyesti (SUOMEN LATU)

https://www.suomenlatu.fi/media/jmo_perus_tulostettava_2018.pdf

Jokamiehenoikeudet –leikit

<http://www.jokamiehenoikeudet.fi/> (Metsäyhdistys)

Pedagogiset pihapelit (SUOMEN LATU)

<https://www.suomenlatu.fi/media/ulkoile/lastentoiminta/vinkit/pedagogiset-pihapelit-kaikki-pieni-2.pdf>

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

6. luokan luontoretkipäivät

Agenda 2030 – kestävän kehityksen kokonaisuus (tavoitteet 12 – 17)

<https://maailma2030.fi/agenda-2030/>

Kaikkia maailman maita koskeva YK: kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, hyväksyttiin syyskuussa 2015. Se sisältää 17 tavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Yhteisellä sitoutumisella ja toiminnalla on tavoitteena löytää ratkaisuja globaaleihin ongelmiin, kuten ilmastonmuutos, epätasa-arvoistuminen ja köyhyys. Tarkoituksena on saavuttaa parempi maailma meille kaikille.

Tämä teemakokonaisuus tutustuttaa Agenda 2030:n tavoitteisiin, niiden sisältöön sekä toimiin tavoitteiden saavuttamiseksi. Teemakokonaisuus lisää lasten ja nuorten tietoa kestävästä kehityksestä, sekä tukee oppilaiden motivoitumista ja sitoutumista tavoitteiden toteuttamiseen.

Pyydä oppilaita valitsemaan ja nimeämään 2–3 itselleen kaikkein tärkeintä asiaa, joiden oppilaat toivovat olevan omassa elämässään kaikkein kestävimpiä. Kootkaa

vastaukset yhteen kirjoittamalla sanat post it -lapuille ja keräämällä laput loppuksi yhteen. Ryhmitelkää laput niin, että samankaltaiset asiat ovat lähekkäin.

Mitkä asiat toistuvat eniten?

Kootkaa lista tai sanapilvi elämän tärkeimmistä asioista. Opettaja ottaa työstä kuvan ja lähettää sen ohjaajalle etukäteen. Työ otetaan esille *) merkityssä kohdassa.

*) Kootkaa seuraavaksi sanapilvi asioista, joita oppilaiden mielestä pitää vielä kehittää omassa elämässä ja koko maailmassa.

Ryhmäytymistehtävät

Lännen nopein:

Seisotaan piirissä. Yksi osallistuja jää piirin keskelle. Keskellä olia osoittaa jotakuta piirissä ja sanoo tämän nimen, jolloin osoitettu henkilö menee nopeasti kyykkyy. Mainitun henkilön oikealla ja vasemmalla puolella olevat osallistujat puolestaan kääntyvät osoittamaan toisiaan ja yrittävät sanoa toistensa nimen mahdollisimman nopeasti. Se, kumpi sanoo nimen hitaammin tai väärin, vaihtaa paikkaa piirin keskellä olevan osallistujan kanssa. Jos keskellä olijan ensiksi osoittama henkilö ei hoksaa mennä kyykkyy ennen kuin tämän vierustoverit osoittavat toisiaan, siirtyy hän keskelle.

Pallon tai lankakerän heitto:

Heitetään palloa piirissä osallistujalta toiselle. Kun pallo on itsellä, kerrotaan oma nimi ja jotain muuta itsestä (esim. mitä on tehnyt kesällä). Kun pallo on käynyt kaikilla, kierrätetään se vielä takaisinpäin samaa reittiä siten, että jokainen heittää pallon sille, jolta on sen ensimmäisellä kierroksella saanut. Samalla yritetään muistaa kyseisen henkilön nimi. Pallon sijasta harjoituksessa voi heittää myös lankakerää, jolloin piirin keskelle muodostuu verkko, joka sitten puretaan.

(Jokainen saa pelin aluksi lapun, jossa on joko S (substantiivi), V (verbi) tai A (adjektiivi). Kun lapsi

esittelee itsensä, hän sanoo ”omasta sanaluokasta” jonkin sanan joka liittyy joka paikkaan, jossa ollaan tai häneen itseensä. Kun kierros mennään vielä ”takaperin”, yritetään muistaa myös ko. henkilön sano- ma sanaluokkasana.)

Tutustutaan Agenda 2030

<https://teemapaivat.maailma2030.fi/>

Laskekaa, kuinka monta vuotta on vuoteen 2030. Laskekaa, kuinka vanhoja oppilaat silloin ovat. Pyydä oppilaita kuvittelemaan ja kuvailemaan, millaista elämä silloin on. Miten elämä on erilaista kuin nyt? Entä mikä on samanlaista?

*)Minkä oppilaat toivovat kestävän tulevaisuuteen? Entä minkä asioiden pitäisi vielä muuttua?

Agenda 2030 -tavoitteet ovat yhdessä sovittuja tärkeitä asioita, joiden toteutumiseen tarvitaan kaikkia maapallon ihmisiä.

Tutustutaan Agenda 2030 tavoitteiden 12 - 17 tavoiteteksteihin. Tämä toteutetaan ryhmissä käyden läpi tavoitteet ja niihin liittyviä käytännöntekoja.

Tutustumisen jälkeen on tehtävä, jossa mainitaan käytännön tekoja ja mietitään mistä tavoitteesta on kysymys.

Haetaan toiminta-alueella olevista ämpäreistä laminoituja kortteja, joihin on kirjoitettu Agenda 2030:n käytännöntekoja. Jokaisessa ämpäriin on useampi samanlainen kortti.

Lopuksi mietitään yhdessä, mihin tavoiteämpäriin mikäkin teko kuuluu. Kunkin ämpäriin kylkeen on kiinnitettynä tavoitekuva.

<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Jokainen osallistuja saa Luontokoulu Tikankolon luontopäivädiplomin.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittämään ajattelijoita ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan

oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja. Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Perusopetuksen arvoperusta

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnustetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan olottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis- pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojen pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuden yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta

Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti moni-

puolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämässä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tuleminen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle koulu yhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoi-keuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko koulu yhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

<https://www.luontokoulut.fi/kasvattajille/muistilista/>

Luontokoulu Tikankolon luontopäivien turvallisuussuunnitelma

Turvallisuussuunnitelma

Tapahtuma	Koulun luontopäivä
Paikka	Koulun lähiympäristö
Kesto klo	
Osallistujat,	luokan oppilasta aikuista

Turvallisuudesta vastaa luokanopettaja.

Pelastuspaikat: Luontopäivän pelastuspaikan osoite ja koordinaatit.

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet:

Mukaan tuleville aikuisille kerrotaan turvallisuussuunnitelmasta. Luontopäivän järjestämispaikka on turvallinen.

Osallistujien erityispiirteet, allergiat ja muut rajoitteet, joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta ovat tiedossa.

Kaikilla osallistujilla on säänmukaiset vaatteet ja varusteet. Ensiaputarvikkeet on mukana. Matkapuhelin on mukana. Oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana.

Opettaja vastaa oppilaiden turvallisuudesta koko opetuksen ajan, myös matkoilla ja tauoilla.

Riskit ja niihin varautuminen

Esim.

1. Kaatumisesta aiheutunut tapaturma. Ensiapuvälineet ja taidot.

Toiminta onnettomuuden sattuessa

1. Selvitä, mitä on tapahtunut. – suhtaudu vakavasti ja pysy rauhallisena.
2. Tilanteen mukainen ensiapu tai hälytys 112.
3. Estä lisäonnettomuudet ja rauhoita paikallaolijoita.
4. Potilasta ei saa jättää yksin. Muusta ryhmästä täytyy huolehtia.
5. Ilmoita tapahtuneesta huoltajille ja rehtorille.

Tärkeitä puhelinnumeroita

Yleinen hätänumero 112.

Kunnan pääterveysaseman numero

Lähin sairaala

Myrkytystietokeskus

Koulun terveydenhoitaja

Rehtori

Tiedotussuunnitelma

Välittömästi toimien jälkeen otetaan yhteys tarvittaviin tahoihin: koulu, terveyskeskus, huoltajat.

Vastuuopettaja/rehtori vastaa kaikesta tiedottamisesta.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment